

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสาร หนังสือ และ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหาร
2. แนวคิด หลักการของการบริหารงานวิชาการ
3. พฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก
5. ข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก สถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. สรุปหลักการและแนวคิดที่นำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหาร

1.1 ความหมายของพฤติกรรมกรรมการบริหาร

พฤติกรรมกรรมการบริหารงานเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร
สถานศึกษาเพราะเป็นกระบวนการที่มีระบบความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การซึ่ง
เปรียบเสมือนสมอง แขน ขา และพลังกำลังของผู้บริหาร ที่ผู้บริหารทุกวงการจะต้องใช้เป็นวิถีทาง
ไปสู่ ความสำเร็จในการทำงาน (Knezevich, 1975 : 5) นับตั้งแต่ อองรีฟาโยล (Henri Fayol)
ชาวฝรั่งเศส เป็นบุคคลแรกที่เสนอแนวความคิดเรื่อง ปัจจัยห้าประการของการบริหาร คือการวางแผน
การจัดหน่วยงาน การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ก็นับว่าเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และ
เป็นแนวความคิด พื้นฐานที่สำคัญของนักวิชาการบริหาร นักพฤติกรรมองค์การในการที่นำมา
ปรับปรุงเพิ่มเติม จนทำให้ พฤติกรรมกรรมการบริหารตามแนวความคิดของนักวิชาการแต่ละคนแตกต่างกัน
กันไป อย่างไรก็ตาม หน้าที่ควรรับผิดชอบของผู้บริหารทุกคนคือ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการที่
จะเลือกใช้พฤติกรรม ที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ
องค์การ และนักวิชาการได้ให้ความหมาย พฤติกรรมกรรมการบริหาร ดังนี้

กู๊ด (Good. 1973 : 58) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของหน่วยงานหนึ่ง ได้แก่ บางสิ่งบางอย่างที่หน่วยงานได้กระทำรวมทั้งการกระทำที่ปรากฏออกมาให้เห็นได้ กระบวนการที่เกิดขึ้นในทางกายภาพและทางอารมณ์ และกิจกรรมที่เกิดจากบุคคลที่มีจิตใจปกติ

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2530 : 99) กล่าวว่า พฤติกรรม โดยพื้นฐานแล้วเป็นเป้าหมายที่มุ่งหวังหรือพฤติกรรมของคนเรานั้นโดยทั่วไปแล้วจะถูกจูงใจ โดยความต้องการเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายบางอย่าง แต่แรงขับที่จูงใจรูปแบบพฤติกรรมของคนซึ่งแตกต่างกันนั้น มักจะเกิดจากจิตใต้สำนึกเสียส่วนใหญ่

ธงชัย สันติวงษ์ (2535 : 47) กล่าวว่า พฤติกรรมการบริหาร หมายถึง การนำเอาวัตถุประสงค์ นโยบาย และกลยุทธ์มาแปลงความให้มี การนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ และพฤติกรรมผู้บริหารจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับสูงไปถึงระดับต่ำสุด โดยมีสาระสำคัญ คือ การส่ง การจูงใจชักนำให้เกิดการปฏิบัติภารกิจด้วยดีจากบุคคลในองค์กร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมการบริหาร หมายถึง การกระทำของผู้บริหารที่ปรากฏออกมาโดยการแสดงออกถึงความสามารถในการกระทำตามอำนาจหน้าที่ ให้ผู้ร่วมงานสังเกตได้ ส่งให้เกิดการปฏิบัติงานในการบริหารกิจกรรมทุกชนิดของหน่วยงาน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับแบบพฤติกรรมภาวะผู้นำ

บาสส์ และอะโวลิโอ (Bass & Avolio. 1990 : 111 – 112) ได้ศึกษาภาวะผู้นำที่มุ่งศึกษาหาแนวทางที่จะอธิบายแบบพฤติกรรมของผู้นำ หาความสัมพันธ์ระหว่างแบบพฤติกรรมของผู้นำกับการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของผู้ใต้บังคับบัญชา เน้นการให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่วนใหญ่จะจำแนกประเภทของผู้นำเป็นสองขั้วที่ตรงข้ามกัน คือ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย และภาวะผู้นำแบบเผด็จการ แนวคิดที่สำคัญ คือ แนวคิดของนักวิจัยทางธุรกิจของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ โดยในช่วงต้นปี ค.ศ. 1965 นักวิจัยในหน่วยงานวิจัยทางธุรกิจของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ ได้ทำการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในองค์กรหลาย ๆ แบบ เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมผู้นำในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ตามทำงานให้บรรลุเป้าหมายผลการวิจัยครั้งนี้สรุปว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำจำแนกเป็น 2 มิติ คือ เน้นงาน และ เน้นผู้ปฏิบัติตาม

1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

ได้มีผู้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำไว้ในลักษณะต่าง ๆ กัน ได้แก่ ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ ทฤษฎีเชิงภาวะผู้นำที่มีความสามารถพิเศษของ เฮ้าส์ (House) ทฤษฎีภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ

ลัทธินิยม ศรีวรมย์ (2541 : 1974) กล่าวถึง ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theories of Leadership) คือ ทฤษฎีซึ่งเสาะแสวงหาคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านสติปัญญา ซึ่งแยกให้เห็นความแตกต่างของคนที่เป็นผู้นำออกจากคนที่ไม่ได้เป็นผู้นำ พบว่าคุณลักษณะ 6 ประการ ของผู้นำมีดังนี้ 1) มีพลังและความทะเยอทะยาน 2) มีความปรารถนาที่จะนำผู้อื่น 3) มีความซื่อสัตย์ สุจริต และความซื่อตรง 4) มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง 5) มีความเฉลียวฉลาด และ 6) มีความรอบรู้ในการทำงาน

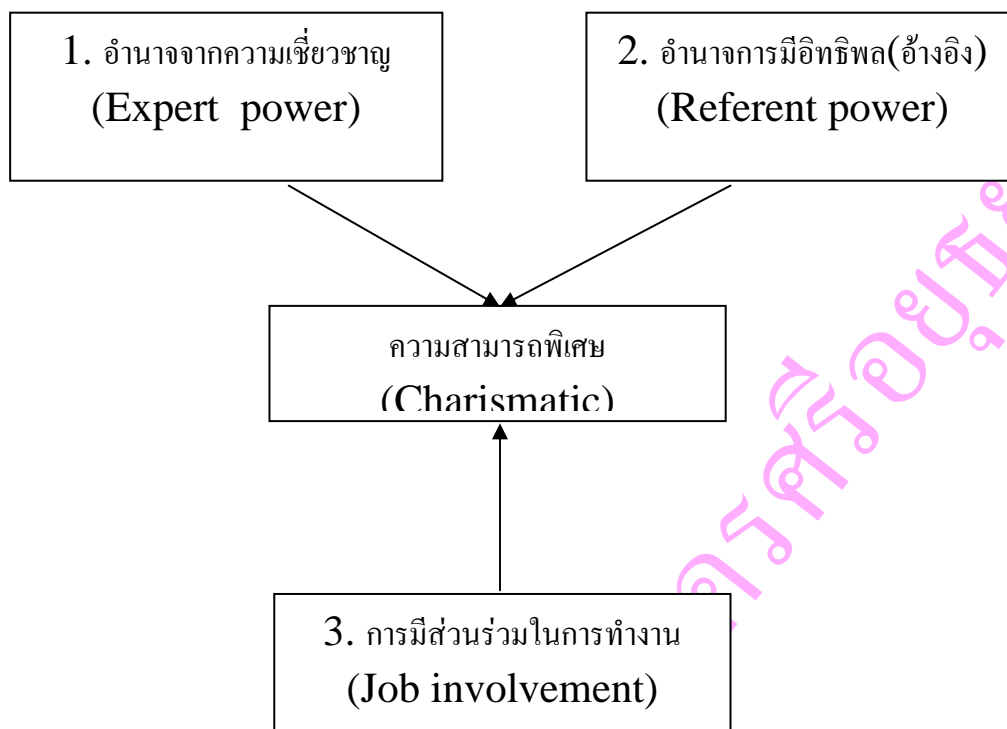
บุคคลที่มีความเป็นผู้นำในตนเอง หมายถึง บุคคลที่มีความยืดหยุ่นในการปรับบุคลิกภาพให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีการรับรองว่าคุณลักษณะใดจะทำให้เป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จ

ทฤษฎีเชิงภาวะผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ มีดังนี้

ทฤษฎีเชิงภาวะผู้นำที่มีความสามารถพิเศษของ เฮ้าส์ (House) (House Charismatic Leadership Theory) รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 51 - 52) ทฤษฎีนี้ได้อธิบายเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีความสามารถพิเศษซึ่งพอสรุปสาระสำคัญ โดยพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ต่อไปนี้

1. ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความไว้วางใจในการกระทำที่ถูกต้องของผู้นำ (Trust)
2. ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเชื่อถือในผู้นำ (Beliefs)
3. ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับการกระทำของผู้นำ (Acceptance)
4. ผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่มีการพุดให้ร้ายต่อผู้นำเพราะมีความชอบในตัวผู้นำ (Affection)
5. ผู้ใต้บังคับบัญชาจะอยู่ในโอวาทเชื่อฟัง (Obedience)
6. ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการเอาอย่างผู้นำ (Emulation)
7. ผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีอารมณ์อยากทำงานร่วมกับกลุ่ม (Emotional involvement)
8. ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เป็นที่ไปตามเป้าหมายในระดับสูง (Heightened goals)
9. ผู้ใต้บังคับบัญชาอุทิศตนเพื่อความสำเร็จในงานหรือกลุ่ม หรือรับรู้ที่จะช่วยเหลือให้บรรลุภารกิจ (Success work)

ฮาลเพิร์ต (Halpert. 1985 : Abstract) ได้วิเคราะห์ปัจจัย ดังกล่าวข้างต้น 9 ประการ ความสามารถพิเศษ (Charismatic) ของผู้นำจะสามารถบางออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอำนาจจากความเชี่ยวชาญ กลุ่มอำนาจจากการอ้างอิง และกลุ่มจากการมีส่วนร่วมในงาน ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ทักษะด้านความสามารถพิเศษ

ที่มา : รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2544 : 52

1. อำนาจจากความเชี่ยวชาญ (Expert power) เป็นความสามารถที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่น ซึ่งทำให้บุคคลยอมรับ เนื่องจากบุคคลนั้นมีความสามารถด้านทักษะเฉพาะอย่างมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง ซึ่งส่งผล 3 ประการ คือ 1) ทำให้สมาชิกกลุ่มเชื่อถือ (Belief) 2) ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความรักใคร่ผู้นำ (Affection) 3) ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเอาอย่างผู้นำ (Emulation)

2. อำนาจการมีอิทธิพล (การอ้างอิง) (Referent power) อำนาจที่เกิดจากลักษณะของผู้นำซึ่งสามารถสั่งงานผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความเคารพ ความพึงพอใจและปรารถนาที่จะเอาอย่างผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งทำให้เกิดผล 3 ประการคือ 1) ความไว้วางใจ (Trust) 2) การยอมรับ (Acceptance) 3) ความเชื่อฟัง (Obedience)

3. การมีส่วนร่วมในงาน (Job involvement) เป็นระดับซึ่งบุคคลรับรู้เกี่ยวกับงาน โดยมีส่วนร่วมในงานด้วยความกระตือรือร้น ให้ความสำคัญในการทำงาน ตลอดจนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ซึ่งมีผล 3 ประการคือ 1) สนับสนุนการมีอารมณ์ร่วมในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา (Emotional involvement) 2) ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานเป็นไปตามเป้าหมายระดับสูง (Heightened goals) 3) เกิดการรับรู้ที่จะช่วยเหลือทำให้งานบรรลุสำเร็จตามภารกิจ (Perceived ability to contribute the mission)

จากทฤษฎีของเฮาซ แสดงให้เห็นว่าผู้นำที่มีความสามารถพิเศษจะมีการใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับสมาชิกของกลุ่ม การกระตุ้นจูงใจให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เป็นเรื่องยากและซับซ้อน เพราะจะต้องมีการทำท่ายให้เกิดความศรัทธาเริ่ม ต้องสร้างความรับผิดชอบส่วนบุคคล ให้เกิดขึ้น ต้องกระตุ้นให้เกิดความพยายาม และอุตสาหกรรมต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดความต้องการทำงาน ที่มีการแข่งขันมีการติดตามงาน การสร้างความก้าวหน้า การกระตุ้นจูงใจให้เกิดความร่วมมือในงาน สร้างการทำงานเป็นทีม สร้างความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชา และสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในองค์กร

ทฤษฎีภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ มีดังนี้

สิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2541 : 198) กล่าวว่าทฤษฎีผู้นำเชิงพฤติกรรม : การศึกษาของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ซึ่งเป็นทฤษฎีเชิงพฤติกรรมที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางที่สุด และเป็นแบบจำลองที่เห็นได้ชัดเจน คือ ทฤษฎีที่เป็นผลงานวิจัยโดยเริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio state university) ในปี 1940 งานวิจัยเหล่านี้ได้พยายามแสวงหาทัศนคติของพฤติกรรมของผู้นำ โดยเริ่มต้นจากทัศนคติที่หลากหลายเป็นจำนวนมากกว่า 1,000 ทัศนคติ นักวิจัยได้พยายามรวบรวมจัดหมวดหมู่ให้แคบเข้าใจจนในที่สุดเหลือเพียง 2 ทัศนคติ หรือ 2 มิติ ได้แก่

1. ผู้นำที่คำนึงถึงผู้อื่นเป็นหลัก (Consideration) เป็นผู้นำที่แสดงลักษณะความเป็นมิตร ความไว้วางใจ ความเชื่อถือ และความอบอุ่นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ และผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำประเภทนี้ จะไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับนับถือความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน มีความห่วงใย เอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ ช่วยเหลือเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวมีความเป็นมิตร และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้าพบได้ตลอดเวลา มีการปฏิบัติต่อกันอย่างสม่ำเสมอ มีความสัมพันธ์ของการทำงานออกมาในรูปของความเข้าใจซึ่งกันและกัน

2. ผู้นำที่คำนึงถึงตนเองเป็นหลัก (Initiating) เป็นลักษณะของผู้นำที่กำหนดบทบาทของตนเองเป็นหลัก ทั้งยังกำหนดบทบาทของพนักงานด้วย โดยมีพฤติกรรมสร้างสรรค์สูง ซึ่งจะเห็นได้จากความพิถีพิถันในการมอบหมายงาน การคาดหวังในผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้สูง เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดและสำเร็จตามกำหนดเวลาที่ต้องการด้วย โดยเป็นผู้นำที่มีความสามารถ และมีบทบาทต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในการที่จะให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นทางการ เช่น การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานที่ไม่ดี การย้ำถึงความสำคัญของเวลาของการทำงาน ที่มอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไปทำการรักษามาตรฐานการทำงาน และขอร้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำและตรวจสอบการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาว่ามีทรศนะอย่างไร ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ลักษณะพฤติกรรมของภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ

ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541 : 198

1.4 ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงพฤติกรรม

เบลค และมูตัน (Blake & Mouton. 1985 : 43) ได้จำแนกแบบผู้นำ ซึ่งมุ่งเน้น 2 มิติ คือ

1. มิติมุ่งคน (Concern of people) หมายถึง การเอาใจใส่ทุกข์สุข ช่วยเหลือ สนับสนุน ผู้ได้บังคับบัญชา ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. มิติมุ่งผลิต (Concern for production) หมายถึง การให้ความสนใจ และให้ความสำคัญต่องานมากกว่าคน ไม่ชอบมอบงานหรือกระจายอำนาจ

โดยแบ่งการบริหารงานของผู้นำเป็น 5 แบบ ดังนี้

1. การบริหารที่ด้อยคุณภาพ (Impoverished management) เป็นภาวะผู้นำที่ไม่เน้นทั้งงาน และทั้งคน ผู้นำประเภทนี้จะทำแค่เพียงให้บริษัทยู่ได้เท่านั้น กล่าวคือ จะใช้ความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จน้อยมาก ทำให้บรรยากาศในองค์กรเลื่อยชา

2. การบริหารแบบเผด็จการ (Authority-compliance management) เป็นภาวะผู้นำที่คำนึงถึงผลงานมากกว่าคำนึงถึงพนักงาน ทำให้พนักงานขาดขวัญและกำลังใจ

3. การบริหารแบบสโมสร (Country club management) ผู้นำประเภทนี้จะคำนึงถึงงานน้อย (ไม่คำนึงถึงผลงาน) แต่คำนึงถึงพนักงานมาก

4. การบริหารแบบทีม (Team management) เป็นการดำเนินงานอย่างมาก และขณะเดียวกันก็มุ่งที่พนักงานอย่างมากด้วย ทำให้พนักงานมีขวัญและกำลังใจมีผู้ได้บังคับบัญชานับถือและไว้วางใจผู้นำประเภทนี้คือ หัวหน้าทีม

5. การบริหารแบบเดินสายกลาง (Middle of road management) คือ มีการมุ่งงานระดับปานกลางและมุ่งพนักงานระดับปานกลางด้วย ผู้นำประเภทนี้จะทำงานโดยหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะมากระทบจะมีบรรยากาศการบริหารแบบเรียบง่าย งานอาจไม่มีประสิทธิภาพมากแต่พนักงานก็มีกำลังใจทำงานพอสมควร

รูปแบบที่ดีที่สุดของผู้นำ (Best leadership style) คือ การบริหารแบบเป็นทีม (Team management) มีคุณค่ามากที่สุด ทั้งนี้มีเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าการบริหารแบบทีมทำให้มีผลงานดีขึ้นขาดงานต่ำ การลาออกจากงานต่ำ และพนักงานมีความพอใจสูง ตลอดจนมีการวัดผลกำไรก่อนและหลังช่วง 10 ปี จากบริษัท สาขาแห่งหนึ่งที่ได้นำตารางการเป็นผู้นำไปใช้โดยเน้นการบริหารแบบทีม ผลปรากฏว่า บริษัทสาขาที่ทดลองนำการบริหารแบบทีมไปใช้สามารถเพิ่มผลกำไรได้มากกว่าสาขาอื่นที่นำมาเปรียบเทียบถึง 4 เท่า

จากการศึกษาอีกหลายครั้ง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่มีประสิทธิผลสูงจะมุ่งความสำคัญที่พนักงานและการมุ่งที่ผลผลิต (งาน) แต่อย่างไรก็ตามต้องศึกษาเหตุการณ์และสถานการณ์ที่ผู้นำแต่ละคนเผชิญอยู่ก่อนหน้าเพื่อที่จะอธิบายรูปแบบผู้นำที่ดีที่สุด ผู้บริหารควรใช้หลักพฤติกรรมของบุคคลในการปรับให้เข้ากับสถานการณ์

1.5 คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้นำ หรือผู้จัดการองค์กร หรือหัวหน้าหน่วยงานไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิผลของงาน หากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การจะถูกต้องและดีเพียงใดก็ตามผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ ย่อมจะสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้นจึงถือว่าผู้บริหารจะต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งจะเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ กิติมา ปรีดีคิด (2532 : 247) กล่าวถึง ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำจะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญดังนี้ คุณลักษณะความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ คุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ และคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ มีดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำสูง ลักษณะของความเป็นผู้นำมีความแตกต่างจากลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีนักการศึกษาและที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายและความแตกต่างระหว่างผู้นำและผู้บริหารโรงเรียนดังนี้

สมยศ นาวิการ (2539 : 400 – 401) ได้ให้ความหมายของการเป็นผู้นำว่า เป็นกระบวนการของการสั่งการ และการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกของกลุ่มแสดงให้เห็น

ประการแรก ความเป็นผู้นำต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ได้แก่ ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ถ้าหากปราศจากผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาแล้ว คุณลักษณะของความเป็นผู้นำของบุคคลจะไม่มี ความหมาย

ประการที่สอง กระบวนการของความเป็นผู้นำเกี่ยวข้องกับการจัดสรรอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม ผู้นำสามารถสั่งการกิจกรรมบางอย่างของสมาชิกของกลุ่ม นั่นคือ สมาชิกของกลุ่มจะถูกบังคับหรือเต็มใจเชื่อฟังการสั่งการของผู้นำ สมาชิกของกลุ่มไม่สามารถสั่งการกิจกรรมของผู้นำได้

ประการที่สาม คำนิยามได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำสามารถใช้อิทธิพลกับผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ของพวกเขา นอกเหนือจากการสั่งการที่เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่มีต่อกฎหมาย หรือผู้ใต้บังคับบัญชา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 128) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำในที่นี้ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนที่จะจูงใจบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ผู้เรียน ผู้ร่วมงาน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในชุมชนหรือหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

สมพงษ์ เกษมสิน (2539 – 235) กล่าวว่า ผู้นำหรือผู้บริหารนั้นอาจเป็นคนคนเดียวกัน หรือคนละคนก็ได้ ลักษณะที่แตกต่างกันอยู่เล็กน้อยระหว่างผู้นำกับผู้บริหาร ก็คือ ผู้นำมักเป็น ตัวการที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆในหน่วยงานได้ง่าย เพราะเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือจิตใจบุคลากรอื่นเป็นจำนวนมาก และไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบตำแหน่งสูง ๆ แต่ผู้บริหารนั้นในฐานะ ดำรงตำแหน่งบริหารทำให้ต้องคิดมาก ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรลงไปผู้บริหารมุ่งรักษาความ มั่นคงของหน่วยงานมีหน้าที่วางโครงการ กำหนดคกกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งการ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทุกคนในองค์กรในหน่วยงาน กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือผู้นำ เป็นผู้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change agents) แต่ผู้บริหารเป็นผู้รักษาความมั่นคงของหน่วยงาน (Maintaining organization security) จึงยากที่จะเปลี่ยนแปลง องค์กรหรือหน่วยงานทุกประเภทควรมี

ทั้งผู้บริหารและผู้นำ ซึ่งอาจจะเป็นคนคนเดียวหรือต่างคนก็ได้ กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรหรือหน่วยงานจึงจะเจริญก้าวหน้า

สุเมธ แสงนิ่มนวล (2541 : 45) ได้กล่าวถึงผู้นำ ผู้บริหาร คือบุคคลที่สามารถในการบังคับบัญชา หรือผู้ที่ได้รับการยกย่องมอบหมายให้เป็นหัวหน้าหรือผู้ตัดสินใจแทนกลุ่ม และเป็นผู้นำในการดำเนินการ ให้กลุ่มคนที่มาร่วมกันทำงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ การบริหารจะต้องมีหลักการพัฒนาตนเอง ที่ยอมรับกันอยู่หลักหนึ่งว่า เราต้องสร้างสรรค์ตัวเราให้เป็นคนเก่ง 4 ประการคือ

1. เก่งคน
2. เก่งงาน
3. เก่งคิด
4. เก่งดำเนินชีวิต

ในการทำงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์จะต้องบริหาร 3 อย่าง บริหารตน บริหารคน และบริหารงานให้ได้ก่อน และใช้ทักษะเพิ่มอีก 3 ประการที่ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีทักษะอยู่ 3 ด้านคือ

1. ทักษะทางด้านความคิด (Conceptual skill)
2. ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human skill)
3. ทักษะทางด้านเทคนิค (Technical skill)

ภิญโญ สาร (2536 : 254) ได้ให้ความหมายของผู้นำโดยอาศัยลักษณะของผู้นำ คือ

1. สามารถจูงใจให้คนปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของเขา ผู้นำมีอิทธิพลหรือการปฏิบัติตน หรือพฤติกรรมอยู่เหนือผู้อื่น

2. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ 2 ทาง (Two – way process) คือ ผู้มีอิทธิพลเหนือผู้ตาม และในทำนองเดียวกัน บางคราวผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำจึงเป็นผลรวมของทัศนคติของสมาชิกภายในกลุ่มนั่นเอง ผู้นำแตกต่างกันจากหัวหน้าหรือผู้บริหาร คน 2 คน นี้ อาจจะเป็นคนคนเดียวก็ได้แต่ไม่จำเป็นเสมอไป หัวหน้าหรือผู้บริหารหลายคนมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่งแต่อาจจะไม่ใช่ผู้นำโดยแท้จริงของกลุ่ม ผู้นำที่แท้จริงอาจจะเป็นผู้อื่นที่ไม่ใช่หัวหน้าหรือผู้บริหารแต่เขามีอำนาจ อิทธิพล และมีความสามารถในการจูงใจคน ให้ปฏิบัติตามความคิดหรือตามคำสั่งของเขาทั้ง ๆ ที่เขาไม่มีอำนาจโดยตำแหน่งใด ๆ

คุณลักษณะความรู้ทางวิชาการ มีดังนี้

คุณลักษณะทางด้านวิชาการ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญเป็นอย่างมาก และจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ กระบวนการ เทคนิค ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน นักบริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทางด้านการศึกษาได้ให้แนวคิด ไว้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540 : 4) ได้สรุปแบบสอบถามของผู้บริหารจากการสัมมนา ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 42 คน มีความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นสำหรับการบริหารงาน มีดังนี้

1. มีความก้าวหน้าทันเหตุการณ์
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. มีความรู้และทักษะเหนือชาวบ้าน
4. มีความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี
5. มีความเฉลียวฉลาดและปฏิภาณไหวพริบ
6. มีความสามารถในการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา
7. มีประสบการณ์ความสามารถ ความรอบคอบ ความรู้กว้างขวาง

นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย (2540 : 17 – 20) ได้แบ่งความรู้และประสบการณ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาในการเตรียมตัวเข้าสู่วิชาชีพ 3 ประการ

1. ความรู้เมื่ออยู่กับคน ได้แก่ การศึกษาพื้นเพภูมิหลังของคน ถิ่นกำเนิด นิสัยใจคอ บุคลิกภาพ ท่าทางที่แสดงออก อุดมการณ์ สภาพเศรษฐกิจ ตลอดจนกลุ่มที่เข้าร่วมอยู่
2. ความรู้ที่นำไปสู่ความคล่องตัว และความมีเสน่ห์ของนักบริหาร (Technical skill) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับงานวิชาการ งานสารบรรณ ความรอบคอบในการตรวจตราหนังสือ การจัด สำนักงานให้สวยงาม เป็นต้น
3. ความรู้ที่นำไปสู่การเป็นนักบริหารโดยวิชาชีพ ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จิตวิทยา โดยการอ่านหนังสือ หรือการร่วมอภิปรายสนทนา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536ข : 6) ได้กำหนดมาตรฐานเฉพาะ สำหรับตำแหน่งเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจลักษณะงานที่ปฏิบัติ
2. มีความเข้าใจกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
3. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และมีความรู้ความเข้าใจ ที่เกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

4. มีความเข้าใจในนโยบายและแผนงานของกรม กระทรวงเจ้าสังกัด
5. มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาล ปัญหาด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร มีดังนี้

คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้โรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการ และเทคนิควิธีการที่เหมาะสมในการบริหารงานให้บรรลุผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536ค : 17-19) ได้กำหนดมาตรฐานการบริหารโรงเรียนไว้ 5 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น ในการพัฒนา มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน และมาตรฐานที่ 5 โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งการที่จะให้บรรลุมาตรฐานดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำแนวคิด ทฤษฎีการบริหารหลายอย่างมาใช้ในลักษณะผสมผสานกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการบริหารงานในโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. ใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดระบบ ข้อมูลสารสนเทศให้ถูกต้อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การมอบหมายงานให้บุคลากรทำตามความรู้ความสามารถ การควบคุมกำกับติดตามและนิเทศงาน
2. สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่น ได้แก่ เรื่องการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองและพัฒนางาน การจัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกและประโยชน์ตอบแทน
3. การจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมทางวิชาการ การจัดบริการแนะแนว การบริการสุขภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ศิลปะวัฒนธรรม การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้
4. การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนางาน ได้แก่ การประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่น ในการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียน
5. การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ได้แก่ เรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีการที่หลากหลายให้ทุกคนมีส่วนร่วม นำผลการประเมินไปนิเทศ

และพัฒนา งานการบริหารเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพ คือ เป้าหมายที่สำคัญของการบริหารโรงเรียน แต่การบริหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว สามารถดำเนินการได้หลายแนวทางหลากหลายกันไปตามคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สถานที่ ช่วงเวลา และสถานการณ์ กล่าวคือแนวทางบริหารไม่ได้เป็น สูตรสำเร็จที่ใครนำไปปฏิบัติแล้วจะประสบผลสำเร็จในลักษณะเดียวกัน เพราะการบริหารจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของตนเอง ประสบการณ์บริหารที่ผ่านมา ตลอดจนเงื่อนไข ข้อจำกัดของโรงเรียน ได้กลายเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนของตัวเองที่มั่นใจว่าสามารถดำเนินการสู่เป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2543 : 73) ได้กล่าวถึงหลักการบริหาร ได้วิเคราะห์ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่ของตนเองได้ดีเพียงใดจะประสบความสำเร็จมากน้อยกว่ากันหรือไม่ ขึ้นอยู่กับทักษะ 3 ประการ

1. ทักษะเชิงเทคนิค (Technical skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ เทคนิควิธีที่เหมาะสมในการบริหารงานให้บรรลุผล ต้องอาศัยประสบการณ์การศึกษาอบรม ทักษะเชิงเทคนิคเป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองได้ไม่ยาก

2. ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human skill) หมายถึง ทักษะความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการทำงานร่วมกับสมาชิกของกลุ่ม สามารถเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกของกลุ่ม สามารถสร้างแรงจูงใจ ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. ทักษะเชิงมโนคติ (Conceptual skill) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจหน่วยงานในทุกขณะ เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของตนเองกับหน่วยงานอื่น เป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษา และระดับหัวหน้างานจะขาดมิได้ เป็นทักษะเกี่ยวกับการตัดสินใจ

คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม มีดังนี้

คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหาร มีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือ แนะนำ ควบคุม กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานหรือในโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้าน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 15) ได้กล่าวถึง ธรรมะสำหรับภาวะผู้นำ ที่ผู้นำจะต้องมีธรรมเป็นคุณสมบัติในตัวผู้นำ 7 ประการ (สัปปริสธรรม 7) ดังนี้

1. รู้เหตุผล (ธัมมัญญตา)
2. รู้จุดหมาย (อัตถัญญตา)
3. รู้ตน (อัตตัญญตา)

4. รู้ประมาณ (มัตตัญญูตา)
5. รู้กาล (กาลัญญูตา)
6. รู้ชุมชน (ปริสฺสัญญูตา)
7. รู้บุคคล (บุคคัลลัญญูตา)

หลักธรรมสำหรับพระราชานักบริหาร นักปกครองบ้านเมือง และผู้มีหน้าที่ปกครองดูแลผู้อื่น ได้แก่ หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ ประกอบด้วย

1. ทาน คือ การให้ทรัพย์สิ่งของ การบำรุงเลี้ยงดู
2. ศีล คือ ความประพฤติตนเรียบร้อย
3. บริจาค คือ การเสียสละความสุขสบายของตนเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น
4. อาชชวะ คือ ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริ่งใจ
5. มัททวะ คือ ความสุภาพ อ่อนโยน อหยาศัยี
6. ตบะ คือ การระงับยับยั้งมิให้กิเลสเข้าครอบงำ
7. อักโกธระ คือ ความไม่โกรธ
8. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน
9. ขันติ คือ ความอดทน ความยากลำบากตรากตรำ
10. อวิโรธนะ คือ ความไม่ประพฤติกผิดในธรรม

สรุปได้ว่า ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ที่เป็นสากลต้องเน้นด้านปัญญา ความรู้ คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง ยังจะต้องยึดมั่นในคุณธรรมด้วย ธรรมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อนำมาใช้แล้วเกิดความร่วมมือร่วมใจขึ้นในโรงเรียน งานดำเนินไปด้วยความราบรื่น รวดเร็ว และเรียบร้อย

2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษามาตรฐาน และคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 : 3 ที่กำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ การบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับของสถานศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในปัจจุบัน การบริหารงานวิชาการจึงมีความหมายและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา ได้มีนักการศึกษา นักวิชาการ เสนอแนวคิด และความสำคัญที่คล้ายคลึงกัน ไว้ดังนี้

2.1 ความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป เป็นเพียงส่วนประกอบหรือปัจจัยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่งานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) ให้ความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดเพื่อให้การบริหารด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษาชุมชน และท้องถิ่น ได้มาตรฐานและมีคุณภาพกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

เกศณี ชิวปรีชา (2540 : 10) ให้ความสำคัญของงานวิชาการว่า เป็นงานหลักของการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นงานหลักของโรงเรียนทั้งในแง่การบริหารและการปฏิบัติงานของครูผลงานทางวิชาการที่ได้รับการประเมินแล้ว นับว่าเป็นดัชนีที่แสดงถึงความสำเร็จของการจัดการศึกษาภายใต้การบริหารงานภายในหน่วยงานนั้น ๆ ได้อย่างดี

รัตนศักดิ์ มณีรัตน์ (2540 : 22) ให้ความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารโรงเรียน เพราะผลที่เกิดจากงานวิชาการส่งผลต่อตัวนักเรียนโดยตรง ส่วนงานอื่น ๆ นั้นเป็นงานที่มาสนับสนุนให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 15) ให้ความสำคัญของงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลักที่เป็นหัวใจของโรงเรียน มีหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการ ใช้กำกับกระบวนการผลิตและกำกับการจัดระบบงานในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนอง และสนับสนุนการทำงานของโรงเรียนให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพให้ได้คนที่เป็นคนที่สมบูรณ์ งานวิชาการจึงเป็นศูนย์กลางของ โรงเรียน ครอบครัวโรงเรียนทั้งระบบ

อำภา บุญช่วย (2537 : 2) กล่าวถึง ความสำคัญของงานวิชาการในสถานศึกษา ว่างานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญ งานด้านบุคลากร กิจการนักเรียนและงานอื่น ๆ เป็นงานที่มาสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ ดังนั้น งานวิชาการจึงมิใช่เพียงให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ ทำเลขเก่งเท่านั้น แต่ยังต้องรวมถึงการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข งานวิชาการยังเน้นถึงการออกไปประกอบอาชีพได้ และเป็นงานที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของพลเมืองที่จะออกไปช่วยพัฒนาประเทศในอนาคตด้วย

กล่าวโดยสรุป งานวิชาการเป็นตัวกำหนด หรือตัวที่จะทำการจัดงานของโรงเรียนทั้งใน ปริมาณและคุณภาพของโรงเรียน และความสำคัญที่สุดก็คือเมื่อไม่มีงานวิชาการแล้วก็จะไม่มีการ เรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารและครู บุคลากรในโรงเรียนจึงควรจัดสิ่งต่างๆ ให้สมดุลเกื้อกูล ส่งเสริม แก่กันและที่สำคัญคือไม่เน้นงานด้านอื่น ๆ เพียงด้านเดียวหรือหลายด้านจนละเลยงาน วิชาการ ทั้งนี้เพราะข้อผูกพันของโรงเรียนที่มีต่อสังคมก็คือให้การศึกษาแก่เด็ก ก็คือ ให้การศึกษา แก่เด็กให้มี คุณภาพ โดยการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนใดจะมีมาตรฐาน เพียงใด คงไม่เน้นเฉพาะด้านบริเวณอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เท่านั้น แต่ ต้องรวมถึง งานอื่น ๆ โดยเฉพาะผลงานวิชาการเป็นสำคัญ

2.2 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความหมาย และความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา ได้มีนักการศึกษา นักวิชาการ เสนอแนวคิด และความหมายที่คล้ายคลึงกัน ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารที่สถานศึกษา ดำเนินการได้โดยอิสระสอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล การพัฒนาคุณภาพ นักเรียนได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 2) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

เกลิณี ชิวปรีชา (2540 : 8-9) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และเกิดการเรียนรู้ ทักษะคติ คุณสมบัติและทักษะความสามารถ ตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย ของการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับระบอบการปกครองของประเทศในขณะนั้น ซึ่งกิจกรรม ดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการเรียนการสอนโดยตรงและกิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อ ส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานยิ่งขึ้นด้วย

ศิริพรรณ จินดาทอง (2540 : 10) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในสถานศึกษา รวมถึงการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม สามารถประกอบอาชีพ ช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

อุทัย บุญประเสริฐ (2539 : 25) ให้ความหมายไว้ว่าการบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานวิชาการนั้นเป็นงานหลัก มีลักษณะคล้ายส่วนที่เป็นร่างกายของคนหรือของเด็ก เป็นส่วนงานที่ใหญ่ที่สุดของระบบเป็นงานที่เป็นหัวใจของโรงเรียน งานวิชาการจึงกลายเป็นงานที่เป็นศูนย์กลางของโรงเรียน ครอบคลุมโรงเรียนทั้งระบบ ทั้งโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนใดที่งานวิชาการก้าวหน้า โรงเรียนนั้นมักมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมเป็นที่ยอมรับ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536ก : 4) ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการหนึ่งของกาบริหารการศึกษาที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามในทุกด้าน เพื่อเติบโตขึ้นจะเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

จากความหมายของหน่วยงานและนักการศึกษาดังกล่าวพอ สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่าง ตลอดจนปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

2.3 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจ และตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ รู้จักปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจงานวิชาการ และสามารถเป็นผู้นำของครูด้านงานวิชาการได้ การบริหารงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่เล็งเห็นความสำคัญและเข้าใจขอบข่ายของงานเป็นอย่างดี ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอขอบข่ายของงานวิชาการไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32-33) ได้ให้ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 12 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถานบันอื่นที่จัดการศึกษา

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3) ระบุขอบข่ายงานด้านวิชาการว่าประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่การวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกงาน
3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกการส่งเสริมการจัดหลักสูตร ได้แก่ การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุด การนิเทศการสอน
4. การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

จันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 145) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดระบบ
 - 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 1.3 สื่อการเรียนรู้
 - 1.4 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้
2. การวิจัยในชั้นเรียน
3. การสอนซ่อมเสริม
4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา
6. การประกันคุณภาพการศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2539 : 82) กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

2. การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมาย หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร

3. กิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียนให้ตอบสนองหลักสูตร และเสริมสร้างหลักสูตรให้เป็นผลสมบูรณ์

4. สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรโดยตรง เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร และเพื่อเสริมความทันสมัยทางวิชาการให้กับครูโดยตรง

5. การวัดผลและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมาย และหลักการของหลักสูตร และการประเมินคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน

6. การนิเทศการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพสำหรับบุคลากรทางวิชาการโรงเรียน

กมล ศิริบรรณ (2539 : 5) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจของงานวิชาการ ไว้ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ จัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตรคู่มือการใช้หลักสูตรให้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานของครู

2. งานด้านการเรียนการสอน ปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดอบรม สาธิต การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อนครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ เกี่ยวกับวิธีสอนแบบใหม่ ๆ

3. งานสื่อการเรียนการสอน จัดให้มีอุปกรณ์การเรียนการสอนตามที่หลักสูตรกำหนด ทุกกลุ่มประสบการณ์ ส่งเสริมให้ครูใช้อุปกรณ์การสอนให้ตรงจุดประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมของผู้เรียนและอาจเลือกใช้สื่อที่อยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ เช่น วิทยุโรงเรียน

4. งานวัดผลและประเมินผล จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพ จัดทำธนาคารข้อสอบ มีการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวผู้เรียนให้ถูกต้องเรียบร้อย และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

5. งานห้องสมุด จัดทำและจัดหาเอกสาร หนังสือ สำหรับค้นคว้าหาความรู้ สำหรับครู และนักเรียนอย่างเพียงพอ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ช่วยให้ครูและนักเรียนมีความรู้กว้างขวางและทันสมัยอยู่เสมอ

6. งานนิเทศการศึกษา จัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

7. งานด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินการกำหนดให้มีการให้มีการวางแผนปฏิบัติงานวิชาการล่วงหน้าอย่างมีขั้นตอน ให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานกำหนดหน้าที่และขอบเขตในการปฏิบัติงาน และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

8. งานส่งเสริมการสอน จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การแข่งขันตอบปัญหา การแสดงละคร ดนตรี กีฬา ตลอดจนเรื่องการสอนซ่อมเสริม

9. งานประชุมอบรมทางวิชาการ จัดให้มีการประชุมครูในโอกาสต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4-9) กำหนดขอบข่ายงานวิชาการ ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานด้านการเรียนการสอน
3. งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานด้านวัดผลและประเมินผล
5. งานด้านห้องสมุด
6. งานด้านนิเทศภายใน
7. งานด้านประชุมอบรมทางวิชาการ

3. พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการ

พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการ ในการวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์จากนักวิชาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญตรงกัน ดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอน ผลการเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 5) ด้านการนิเทศ การศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในการปฏิบัติงานวิชาการในสถานศึกษาถือว่า หลักสูตรเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนก่อนที่จะไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละระดับ ซึ่งจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และแนวดำเนินการตามหลักสูตรได้กำหนดไว้ ได้มีนักการศึกษา และนักวิชาการให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ทาบา (Taba. 1962 : 454) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลง และการปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การ

เปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลง จุดมุ่งหมาย และวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบต่อกระเทือนทางด้านความคิด และความรู้สึกนึกคิดของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรหมายถึงการเปลี่ยนแปลง หลักสูตร บางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 1-2) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาที่จะต้อง ดำเนินการตามกรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 โดยมี คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแกนกลางขั้นต้น ที่มีสาระการเรียนรู้หลัก และมาตรฐานเป็นข้อกำหนด และเป็นแนวทางให้สถานศึกษาจัดทำสาระหรือรายละเอียดของหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540 : 25) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า มี 2 ลักษณะ คือ

1. การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรบางส่วนที่กำลังใช้อยู่ให้ เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ต้องกระทำอยู่เสมอขณะกำลังใช้หลักสูตร
2. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยเปลี่ยนไปจาก หลักสูตรเก่าทั้งระบบทุกองค์ประกอบของหลักสูตร โดยอาศัยพื้นฐานข้อมูลต่าง ๆ ในการจัดทำ หลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 41) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การตั้งวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะการเลือกเนื้อหาให้ตรงและครอบคลุมชนิดของ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ และท้ายสุดคือวิธีการ ประเมินผลของการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) ได้ให้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลาง ข้อมูลสาระสนเทศ และ ความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำโครงสร้างหลักสูตร และสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การเรียนรู้ นำหลักสูตรไปใช้ นิเทศ ติดตามประเมินผลการ ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

จากการศึกษาแนวคิดจากนักวิชาการและหน่วยงานสรุปได้ การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ดีขึ้น หรือจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพสังคมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อการวางแผน การกำหนดจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร

แล้วการกำหนดโครงสร้าง เนื้อหาวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้และการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรตามลำดับ

3.2 ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้

มีนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา แนวคิดการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
 3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
 4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
 5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
 6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
- จันทรานี สงวนนาม (2545 : 146) ได้สรุปการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิธีคิด วิธีการดำเนินชีวิต และมีทักษะในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตรใหม่ มีหลักการและแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นหาและสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้จากข้อมูลที่มี

3. นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน
4. เน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี
5. เน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลายรูปแบบ
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดมากกว่าการค้นหาคำตอบที่ตายตัวเพียงคำตอบเดียว

เดียว

7. ถือว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอที่สร้างองค์ความรู้ใหม่

8. ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้ให้แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้ ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จัดบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ นำภูมิปัญญา ผู้ปกครอง ชุมชน ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่นๆตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จากการศึกษาแนวคิดของนักการวิชาการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกระทรวงศึกษาธิการ ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผน การจัดทำแผนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและปฏิบัติจริง เน้นกระบวนการคิด การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครูและนิเทศติดตามการสอนของครู

3.3 การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

การวัดผล และประเมินผลถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของผู้บริหาร เพราะเป็นเครื่องมือที่จะชี้ข้อดีข้อเสียของงานที่ปฏิบัติไปจนสำเร็จ ตลอดจนการเรียนการสอนของครู และนักเรียนว่าเป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อผู้บริหารจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อดำเนินงานในครั้งต่อไป ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 185) กล่าวถึง หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินในเรื่อง
 - 1.1 ประเภทของข้อสอบที่ใช้วัดผล
 - 1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนครั้งที่สอบและการเก็บคะแนนสอบแต่ละครั้ง
 - 1.3 มาตรฐานในการสอบวัดผล
 - 1.4 การเตรียมแบบฟอร์มสำหรับรายงานผลการสอบแก่ผู้ปกครอง
2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ เช่น เครื่องพิมพ์ เครื่องโรเนียว ตลอดจนเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก
3. พยายามส่งเสริมครูอาจารย์ให้มีความรู้ทางวัดและประเมินผล โดยการจัดฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการในด้านเทคนิคการออกข้อสอบการให้คะแนน การประเมินผลข้อสอบ ตลอดจนการแสดงผลการสอบ
4. การจัดตารางสอบ ห้องสอบ และระเบียบในการสอบและการคุมสอบ
5. ควรมีการประเมินผลการสอน หากมีการบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขต่อไป หรือเสนอแนวทางในการนำไปปรับใช้ในครั้งต่อไป

จันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 148) กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลเป็นการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินที่จะช่วยให้ครูผู้สอนรู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมและวิธีแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เหมาะสมได้ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การประเมินผลระดับชั้นเรียน การประเมินผลระดับสถานศึกษา การประเมินผลระดับชาติ และกิจกรรมการวัดและการประเมินผลอาจทำได้ด้วยวิธีต่อไปนี้

1. การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment) เป็นการประเมินผลจากงานหรือผลงานที่เป็นจริงที่สะท้อนถึงพฤติกรรม และทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในสถานการณ์จริงเน้นภาคปฏิบัติที่นักเรียนแสดงออก

2. การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio assessment) เป็นวิธีการประเมินผล การเรียนการสอน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินคือผู้เรียนแต่ละคนรวบรวมผลงาน และ บันทึกผลการประเมินไว้ในแฟ้มรวบรวมผลงาน

3. การประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardize test) เป็นแบบทดสอบ ในรูปแบบของข้อสอบแบบปรนัย และอัตนัยตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของ การประเมินเป็นสำคัญ ด้วยเครื่องมือหรือแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 1) ได้กำหนดการปฏิบัติงาน วัดผล และประเมินผล ไว้ดังนี้

1. จัดหาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนการสอน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และให้สะดวกต่อการ นำไปใช้

2. ศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบการวัดผลให้ละเอียดถี่ถ้วน สามารถอธิบายหรือชี้แจง ให้ครูผู้สอนเข้าใจและปฏิบัติได้

3. จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ที่ระเบียบ กำหนดไว้

4. วางแผนกำหนดระยะเวลาการวัดผลและประเมินผล และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานให้ สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาเรียน

5. จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็นเพื่อใช้ดำเนินงานวัดผล และ ประเมินผลให้พร้อมและเพียงพอ

6. จัดสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ ปรับปรุงการสร้างข้อสอบของครู ให้มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ โดยการอบรมให้ความรู้ ประชุมปฏิบัติการจัดสร้างข้อสอบ

7. ให้มีคณะกรรมการวัดผลของโรงเรียน เพื่อพิจารณาการเลื่อนชั้นหรือการซ้ำชั้นของ นักเรียน

8. จัดให้มีครูซึ่งมีพื้นฐานความรู้ด้านสถิติพอสมควร ทำหน้าที่วัด และประเมินผล

9. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกระดับชั้นเรียน และนำผล การวิเคราะห์มาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

10. ติดตามและตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เช่น สมุดประจำชั้น สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน

11. จัดทำผลการประเมินผลแสดงความก้าวหน้าของนักเรียนทุกชั้น ทุกคน และทุกกลุ่ม ประสบการณ์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถตรวจสอบความสามารถของตนเองด้วย

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2546 : 76) กำหนดหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนไว้ดังนี้

1. สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบประเมินผลการเรียนของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
 2. การวัดและประเมินผลการเรียนต้องสอดคล้อง และครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร
 3. การประเมินผลการเรียนต้องประกอบด้วยการประเมินผล เพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน
 4. การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ต้องดำเนินการด้วยวิธีที่หลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติของวิชา และระดับช่วงชั้นของผู้เรียน
 5. ให้มีการประเมินความสามารถของผู้เรียน ในการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความในแต่ละช่วงชั้น
 6. ให้มีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น
 7. ให้มีการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติในแต่ละช่วงชั้น
 8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการประเมินผลการเรียนได้
 9. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาและรูปแบบการศึกษาต่าง ๆ
- กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 5-8) กำหนดภารกิจในการประเมินผลการเรียนที่ต้องดำเนินการมีดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ตามหลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น ภารกิจที่ต้องดำเนินการมีดังนี้
 - 1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยการวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 1.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายข้อ
 - 1.3 กำหนดเกณฑ์การให้ระดับผลการเรียนสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
 - 1.4 กำหนดเกณฑ์และวิธีประเมินผลระหว่างเรียนซึ่งเป็นการประเมินผลระดับชั้นเรียน
 - 1.5 กำหนดวิธีประเมินผลการเรียนสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
 - 1.6 กำหนดวิธีการประเมินตัดสินผลการเรียนสาระการเรียนรู้ผ่านช่วงชั้น
 - 1.7 ประเมินสรุปผลการเรียนสาระการเรียนรู้ผ่านช่วงชั้น
 - 1.8 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ

2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการประเมินผลร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด ภารกิจที่ต้องดำเนินการ มีดังนี้

2.1 กำหนดจุดประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละกิจกรรม

2.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านกิจกรรม จำแนกเป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรม และเกณฑ์สำหรับตัดสินเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผู้เรียนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 วิธีประเมินผู้เรียนเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

2.5 วิธีการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อตัดสินการผ่านช่วงชั้น

2.6 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างค่านิยมอันดีให้แก่ผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร ภารกิจที่ต้องดำเนินการ มีดังนี้

3.1 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของสถานศึกษา

3.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละประการ

3.3 กำหนดแนวทางและวิธีประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา

3.4 ดำเนินการประเมินการแสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางและวิธีการที่สถานศึกษากำหนด

3.5 ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปีหรือรายภาค

3.6 ประเมินตัดสินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านช่วงชั้น

3.7 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

4. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียน เป็นการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร ภารกิจที่ต้องดำเนินการ มีดังนี้

4.1 กำหนดมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สำหรับหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น

4.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินผลการประเมินมาตรฐานการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียนของแต่ละระดับชั้นและแต่ละช่วงชั้น

4.3 กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนให้ชัดเจน

4.4 ประเมินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนตามแนวทาง และวิธีการที่สถานศึกษากำหนด

4.5 ประเมินความสวามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนรายปีหรือรายภาค

4.6 ประเมินตัดสินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนผ่านช่วงชั้น

4.7 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน

5. การประเมินตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น เป็นการประเมินตัดสินตัดสินผลการเรียน ให้ผู้เรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านช่วงชั้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หรือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ เป็นการจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ด้วยวิธีการและเครื่องมือประเมินมาตรฐานระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในแต่ละปี

7. การเทียบโอนผลการเรียน เป็นการผลประเมินผลการเรียน ความรู้ ความสามารถ และ ประสิทธิภาพของผู้เรียนที่ศึกษาจากสถานศึกษาอื่นหรือรูปแบบการศึกษานอื่น ให้เป็นส่วนหนึ่งของ ผลการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

8. การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นการจัดทำเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับ การวัด และประเมินผลการเรียนของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลแสดงผลการดำเนินการวัดและประเมินผลของ สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง และเป็นเอกสารหลักฐานแสดงวุฒิทางการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

8.1 หลักฐานตามรูปแบบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ได้แก่ ปพ.1 – ปพ.3

ปพ. 1 ระเบียบสะสมผลการเรียน ออกให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ปพ. 2 ประกาศนียบัตรสำหรับออกให้ผู้เรียนหลังจากจบช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ออกให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ปพ. 3 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา สถานศึกษาต้องนำส่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และกระทรวงศึกษาแห่งละ 1 ชุด

8.2 หลักฐานตามรูปแบบที่สถานศึกษากำหนดเอง ได้แก่ ปพ.4 – ปพ.9

ปพ. 4 เอกสารแสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนออกให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล คู่กับ ปพ.1

ปพ. 5 สมุดบันทึกเวลาเรียน บันทึกข้อมูลแสดงผลการเรียนของผู้เรียน คະแนน คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นรายบุคคล

ปพ. 6 แบบแสดงการพัฒนาการผู้เรียน

ปพ. 7 ใบรับรองผลการศึกษา (ใช้ได้ 60 วัน)

ปพ. 8 ระเบียบสะสม สำหรับครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวใช้เป็นข้อมูลดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เป็นรายบุคคล

ปพ. 9 สมุดบันทึกผลการเรียน สถานศึกษาจัดทำเพื่อแสดงรายวิชาทั้งหมดตามหลักสูตร ของแต่ละสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น

9. การจัดการซ่อมเสริมผลการเรียน เป็นการจัดแนวทางการปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่มี ข้อบกพร่องในการเรียนด้านต่าง ๆ ให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และ มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อความสำเร็จในการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

10. การกำกับติดตามและประเมินผลการเรียน เป็นการวางระบบและแผนงาน การตรวจสอบ การดำเนินการประเมินผลการเรียนของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการเป็น ไปตามกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ทัน เหตุการณ์

11. การรายงานผลการประเมินผลการเรียน เป็นการรายงานผลการดำเนินงานประเมินผล การเรียนรู้ระดับต่าง ๆ ให้ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ทุกฝ่ายใช้เป็นข้อมูลร่วมกันในการปรับปรุงการเรียนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ของสอนและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้

12. การจัดทำเกณฑ์และแนวปฏิบัติการประเมินผลของสถานศึกษา เป็นการกำหนด หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการประเมินผลการเรียนและภารกิจต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ให้การประเมินผลการเรียนของ สถานศึกษามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้อง ยุติธรรมและมีผลการดำเนินงานที่น่าเชื่อถือเป็นที่ ยอมรับทั้งด้านสังคม และกฎหมายจากทุกฝ่าย ซึ่งสถานศึกษาอาจจัดทำเป็นระเบียบของ สถานศึกษาได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้ให้แนวทางการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนวัดผล และประเมินผล โดยเน้นประเมินตามสภาพจริง สอดคล้อง กับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรม การเรียนรู้
3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมิน ตามสภาพที่แท้จริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน

4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

5. พัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

จากแนวคิดการบริหารงานวิชาการด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน จากนักวิชาการ หน่วยงานทางการศึกษา สรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนหมายถึง การศึกษาระเบียบการวัดผลประเมินจากกระทรวงศึกษาธิการ การจัดทำแผนการวัดผลประเมินผล การกำหนดแนวปฏิบัติการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายเน้นตามสภาพ ที่แท้จริง การพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผล การติดตามเอกสารการวัดผลประเมินผล และการรายงานผล การเทียบโอนผลการเรียน

3.4 ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

ปัจจุบันการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนควรได้ศึกษาและนำมาใช้ในการสอนของตน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง นับเป็นความก้าวหน้าทางการเรียนการสอน ซึ่งสามารถผ่อนกำลังของครูเป็นการพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้าทันกับสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งได้มีนักการศึกษาได้กล่าว ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536ค : 39) ได้กล่าวถึงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. จัดหาและบริการวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนแก่ครูอย่างเพียงพอ และครบถ้วนกลุ่มประสบการณ์ มีการสำรวจความต้องการ วางแผนเพื่อจัดหาและดำเนินการจัดหา บริการและจัดทำรายงานผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบ

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูรู้จักทำ รู้จักใช้และรู้จักเก็บบำรุงรักษาสื่อการเรียน ตรงกับเนื้อหา และกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน โดยการจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้แก่ครูผู้สอน

3. จัดให้มีศูนย์สื่อหรือศูนย์วิชาการของโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งผลิตและบริการสื่อแก่ครูผู้สอน

4. ส่งเสริมให้ครูรู้จักคิดค้นสร้างสรรค์สื่อหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การสร้างผลงานทางวิชาการ

5. แสวงหาแหล่งวิทยาการที่เป็นสื่อการสอนในชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น บุคลากรสถานที่ประกอบการอาสาสมัครผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน

6. จัดให้มีการติดตาม และประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยการสังเกตการสอน การดูแผนการสอน บันทึกการสอน สถิติการยืมสื่อ

จินตนา ไบกาชุย (2542 : 26) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดจุดประสงค์ทั่วไป
2. การศึกษาและกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน
3. การกำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาสาระ
4. การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
5. การกำหนดรูปแบบและวิธีประเมิน
6. การกำหนดวิธีสอนและแนวทางการเสนอเนื้อหา
7. การกำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อการเรียนการสอน
8. การทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน
9. การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 220) กล่าวถึงการพัฒนาสื่อการสอนว่า งานสื่อการสอนเป็นการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้มีประสิทธิภาพทางวิชาการ สถานศึกษาจะมีงานสื่อการสอน โดยเรียกชื่อต่างกันไป เช่น ศูนย์โสตทัศนูปกรณ์ งานสื่อการเรียนการสอน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา อย่างไรก็ตามงานสื่อการสอนเป็นงานบริการในด้านวัสดุ เครื่องมือ โสตทัศนูปกรณ์แก่ครูอาจารย์และนักเรียน ในด้านงานบริการสื่อการสอนจะมีการจัดหาสื่อการสอนเพื่อไว้บริการ การจัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ การบำรุงรักษาสื่อการสอน การประชาสัมพันธ์การจัดทำโครงการด้านวิชาการ และการประเมินผลงานสื่อการสอน อาคารสถานที่ก็เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในด้านกาให้บริการสื่อการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้ให้แนวทางการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ จัดหา พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการ

4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5. ประเมินผล การพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ฉลอง บุญญานันต์ (2547 : 17-34) กล่าวถึงวิธวางแผนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. การวางแผนเป็นกระบวนการในขณะปฏิบัติการ โดยสอดคล้องกับธรรมเนียมของโรงเรียน ซึ่งไม่ใช่แผนตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

2. การตั้งทีมงานขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่รับผิดชอบ สามารถเปลี่ยนแปลงได้

3. รวมข้อกำหนดทางการศึกษา การบริหาร และการจัดลำดับความสำคัญ

4. จัดทำเอกสารรายการเทคโนโลยีการเรียนรู้และการใช้ประโยชน์

5. ประเมินจุดแข็งและข้อจำกัดของเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่มีอยู่

6. สำรวจแนวทางเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

7. ประเมินศักยภาพของการใช้และความเสี่ยงในเทคโนโลยีใหม่

8. การพัฒนาเป้าหมายเทคโนโลยีสำหรับโรงเรียน เช่น ทิศทาง วัตถุประสงค์ที่ต้องการ

9. กำหนดขอบข่ายและความต้องการในอนาคตเพื่อบรรลุเป้าหมาย

10. กำหนดคุณสมบัติของฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การสื่อสารและอุปกรณ์อื่น ๆ

11. กำหนดความต้องการความปลอดภัย เช่น ประเภทของมาตรฐานความปลอดภัยที่เหมาะสม

ที่สุด

12. ประเมินกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีที่เลือกไว้

13. กำหนดความต้องการด้านการสนับสนุน

14. กำหนดการฝึกอบรมและความต้องการของการพัฒนาวิชาชีพ

15. รวบรวมแผนและพัฒนางบประมาณ

16. ติดตามผลความก้าวหน้าและปรับปรุงแผนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากแนวคิด จากหน่วยงาน นักวิชาการพอสรุปได้ว่าการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การจัดหาคู่มือ เอกสารและความจำเป็นในการใช้สื่อ การผลิต จัดหา และพัฒนาสื่อ การประสานความร่วมมือเพื่อจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การจัด หรือหาแหล่งเรียนรู้และวิทยากรท้องถิ่น และการติดตามประเมินผลการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3.5 ด้านการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาในอันที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศจะสามารถส่งเสริม สนับสนุน แก้ไขปรับปรุง และพัฒนาภารกิจของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี มีนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษาได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษา ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536ข : 11) ได้กำหนดภารกิจของการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจถึงหลักการและวิธีการปฏิบัติในการนิเทศให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินการ
2. สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน และคณะครู เพื่อการยอมรับซึ่งกันและกัน
3. แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ หัวหน้าสายชั้น และคณะครูที่มีความเหมาะสม ร่วมเป็นกรรมการ
4. คณะกรรมการมีหน้าที่วางแผนเพื่อดำเนินการนิเทศ ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการการวางแผน การสร้างเครื่องมือ การปฏิบัติการณ์นิเทศ การประเมินผลการนิเทศ
5. จัดให้มีเครื่องมือ วัสดุ เอกสารที่จำเป็นสำหรับการนิเทศให้พร้อมที่จะใช้อย่างพอเพียง
6. ดำเนินการนิเทศตามแผน และโครงการที่กำหนดโดยจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานให้ชัดเจน
7. เลือกกิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศ
8. เยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการณ์สอน เพื่อทราบปัญหาและพฤติกรรมการเรียนการสอนของครู และนักเรียน โดยมีแบบบันทึกการสังเกตการณ์สอน
9. จัดให้มีการประเมินผลการนิเทศ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของครู และพัฒนาการเรียนการสอน
10. จัดทำแฟ้มข้อมูลเพื่อรวบรวมผลการนิเทศที่เกี่ยวกับการนิเทศ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 232-234) กล่าวถึงขั้นตอนในการบริหารงานนิเทศในสถานศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศเป็นขั้นตอนที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดก่อนที่ผู้นิเทศจะดำเนินการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วย

1. นโยบายของสถานศึกษาในด้านการนิเทศ
2. ปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

3. ข้อมูลที่ได้จากสภาพปัจจุบัน หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ทั้งทรัพยากรบุคคลและวัสดุ
4. ผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัญหาและความต้องการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและการจัดทำโครงการนิเทศ การวางแผนตามลักษณะงานนิเทศในโรงเรียน หมายถึง วิธีการที่อาศัยหลักการ และเหตุผลและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน มีความต้องการนิเทศในด้านใดบ้างแล้วนำมาจัดทำแผนและโครงการ โดยกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนดังนี้

1. แจกแจงกิจกรรมการนิเทศที่จะทำโครงการนั้น
2. กำหนดแผนงานนิเทศ หน่วยปฏิบัติ ค่าใช้จ่าย เวลา สถานที่ เป็นต้น
3. จัดทำงบประมาณโครงการ การขออนุมัติ และการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงาน การดำเนินการนิเทศเป็นการนำแผนงานหรือโครงการไปปฏิบัติเพื่อให้ได้ตามความต้องการหรือเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งมีดังนี้

1. การให้ความรู้ในงานที่ปฏิบัติว่าจะดำเนินการที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไร
- ขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อให้ผลงานที่ออกมามีคุณภาพ
2. การปฏิบัติงานประกอบด้วย การปฏิบัติงานที่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายคือ ผู้รับการนิเทศ ผู้ให้การนิเทศ ผู้บริหาร
 3. การสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจ และทำงานด้วยความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ มีดังนี้

1. การประเมินผลต้องอาศัยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การใช้เครื่องมือและการรวบรวมข้อมูลที่ได้ต้องเป็นที่ยอมรับของฝ่ายนิเทศ
2. การประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งของการนิเทศที่จำเป็นต้องทำ เมื่อได้จัดทำโครงการนิเทศแล้ว
3. การประเมินผลต้องอาศัยข้อมูลจากหลายฝ่าย ทั้งจากผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ
4. การประเมินผลสามารถทำได้ 2 ระยะ คือ ระหว่างดำเนินการ และประเมินผลสรุป
5. การประเมินผลเป็นระบบ มี 3 ส่วน คือ
 - 5.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การประเมินผลที่มุ่งตัวนักเรียน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน รวมทั้งคุณสมบัติและความสามารถของครูผู้สอน

5.2 การประเมินผลที่กระบวนการ เป็นการประเมินขณะดำเนินการตามโครงการเพื่อการปรับปรุงโครงการ

5.3 การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลหลังจากดำเนินการตามโครงการแล้วพิจารณาผลที่ได้จากโครงการว่าบรรลุจุดมุ่งหมายตั้งไว้หรือไม่

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 154) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสามารถดำเนินการได้หลายอย่างการที่จะนำวิธีการใดมาใช้ ควรคำนึงถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เช่น

1. การประชุม อบรม ปฐมนิเทศ
2. การสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน
3. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา
4. การให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล
5. การสนทนาทางวิชาการ
6. การสาธิตการสอน
7. การพาไปศึกษานอกสถานที่
8. การสัมมนา
9. การจัดนิทรรศการ
10. การเยี่ยมชั้นเรียน
11. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) กล่าวถึงการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

1. จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และ

เหมาะสมกับสถานศึกษา

3. ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศ

งานวิชาการ และการเรียนการสอน

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา กับสถานศึกษาอื่น หรือ เครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

จากแนวคิด หน่วยงานทางการศึกษา นักวิชาการพอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะช่วยเหลือและร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อปรับปรุงการเรียน

การสอนให้มีคุณภาพให้มีประสิทธิภาพให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การจัดระบบการนิเทศการศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินการนิเทศ การใช้ การนิเทศที่หลากหลายและมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผลการนิเทศ การประสานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษา

4. แนวคิด เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินการจัดการศึกษา เพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกสถานศึกษา เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการที่สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของตนเอง และมีระบบการประเมินตนเองก่อน ต่อจากนั้นจึงรับการประเมินภายนอกโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. ซึ่งจะดำเนินการโดยพิจารณา และตรวจสอบจากผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอกจึงควรสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกัน เพราะต่างก็มุ่งสู่มาตรฐานหรือคุณภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

4.1 ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก

มีหน่วยงานทางการศึกษาให้ความหมายของการประเมินภายนอกไว้หลายแนวคิด ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2542ข : 3) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่าการประเมินหมายถึง การติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือ บุคคลหรือ หน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2542 : 48) กล่าวว่า การประเมินภายนอกหมายถึงกระบวนการพัฒนาหรือแนวทางดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง

กรมวิชาการ (2542 : 4) กล่าวว่า การประเมินและการรับรองคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายนอก โดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อประเมินรับรองว่าสถานศึกษาได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3) การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ผู้ประเมินภายนอกหรือคุณหมอโรงเรียนมีความเป็นอิสระ และเป็นกลางไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับการประเมินคุณภาพภายนอก จะนำไปสู่การเข้าถึงคุณภาพการศึกษาด้วยความเป็นกลาง เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง

จากความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอกของนักวิชาการดังกล่าว พอสรุปได้ว่าการประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง กระบวนการประเมินคุณภาพการศึกษาที่ดำเนินงาน โดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง โดยรับรองว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านผู้บริหาร และมาตรฐานด้านครู

4.2 หลักการของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3 – 4) กล่าวถึงการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษา และเป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป ซึ่งรูปแบบและวิธีการดำเนินจะเป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพทางการศึกษา (องค์กรมหาชน)

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

1. เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสิน การจับผิด หรือการให้โทษ
2. ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)
3. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมาย และหลักการศึกษา

ของชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบายแต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติที่สถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มศักยภาพของสถานศึกษา และผู้เรียน

4. มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริม และประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับและควบคุม

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ และการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4.3 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 4) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้

1. เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

2. เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็น จุดเด่น - จุดด้อย ของสถานศึกษาเงื่อนไขของความสำเร็จ สาเหตุของปัญหา

3. เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด

4. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพ และประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

5. เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

4.4 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 4 - 5) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายนอก มีความสำคัญและมีความหมายต่อสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง เพื่อเพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่า สถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นผู้เรียนให้เป็นคนดีมีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ประการที่สาม สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น มีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผน และดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

ประการที่สี่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวนโยบาย ทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 ขอบข่ายของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 5) ได้กล่าวถึง การประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้

1. ประเมินตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกสำหรับ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 14 มาตรฐาน ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว
2. กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ
 - 2.1 ก่อนการเยี่ยม
 - 2.2 ระหว่างการตรวจเยี่ยม
 - 2.3 หลังการตรวจเยี่ยม
3. การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารและหลักฐานที่ใช้ ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการใช้แบบสอบถามหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตาม ความจำเป็น
4. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษาคือ เจ้าของสถาบัน ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรอื่นของสถานศึกษา นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน ชาวบ้าน ผู้ประกอบการหรือผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.6 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (2546 : 91-98) กำหนดมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็น แนวทางให้หน่วยงาน และสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ

เพิ่มขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการ ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 มีทั้งหมด 37 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ และมีความสุข

2. มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพและมีความพร้อมได้มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และเพื่อรองรับการประเมินภายนอกในระยะต่อไป แต่ในช่วง 5 ปีแรก หรือรอบแรกของการประเมินได้มีการคัดเลือกมาตรฐาน มา 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ เพื่อใช้ในการประเมินภายนอกนั้น สมศ. เห็นควรให้มีมาตรฐานการศึกษาเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ โดยจัดแบ่งมาตรฐานการศึกษออกเป็นด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านครูมี 2 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านผู้บริหารมี 5 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ แต่หลังจากที่ สมศ. ดำเนินการ ประเมินคุณภาพภายนอกไปในระยะหนึ่งก็ได้มีการปรับปรุงตั้งบ่งชี้ เพื่อเพิ่มคุณภาพของการประเมิน ได้มาตรฐานและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยได้มีการประชุมคณะกรรมการบริหาร สมศ.ครั้งที่ 3/2547 เมื่อวันอังคารที่ 23 มีนาคม 2447 และครั้งที่ 4/2547 เมื่อวันอังคารที่ 27 เมษายน 2547 ได้พิจารณาการปรับปรุงระบบและหลักเกณฑ์การประเมินภายนอกสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน โดยยังคงมาตรฐานไว้ที่ 14 มาตรฐาน เหมือนเดิมแต่ได้เพิ่มตั้งบ่งชี้จากเดิม 53 ตัวบ่งชี้ เป็น 75 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
2. ผู้เรียนมีความประหยัด
3. ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์
2. ผู้เรียนมีทักษะการคิดสังเคราะห์
3. ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและไตร่ตรอง
4. ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
2. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
3. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
4. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสุขศึกษา และพลศึกษา ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
6. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาศิลปะ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
7. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพ และเทคโนโลยี ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
8. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาต่างประเทศ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
9. ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ วิชาภาษาไทย ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6
10. ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ วิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6

11. ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ วิชาวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6

12. ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ วิชาภาษาอังกฤษ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6

13. ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ วิชาสังคมศึกษา ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และม.6

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้และเรียนจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล
2. ผู้เรียนรักการอ่านและ สามารถค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด และสิ่งต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้
3. ผู้เรียนที่รักการทำงาน และเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้เรียนที่มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข
2. ผู้เรียนที่มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของกรมพลศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2543)

3. ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น
4. ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมาไม่เสพสิ่ง

เสพติด และปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านศิลปะ
2. ผู้เรียนมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านดนตรี/นาฏศิลป์

3. ผู้เรียนมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านกีฬา/สันทนาการ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 13, 14, 18, 20, 25 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษาจัดองค์กร / โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหาร และระบบการบริหารงานอย่างเป็นระบบ
2. สถานศึกษามีการบริหารเชิงกลยุทธ์
3. สถานศึกษามีการบริหารโดยหลักการมีส่วนร่วม
4. สถานศึกษามีการตรวจสอบและถ่วงดุลย์

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. สถานศึกษามีระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
2. สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองต่อความต้องการของผู้เรียน
2. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
3. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ
4. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่บูรณาการ เชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะด้านต่างๆและแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความจริงของชีวิต รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องปฏิบัติในสังคมร่วมกับผู้อื่น

5. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

6. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา

7. สถานศึกษามีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต่อเนื่อง

8. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และรักสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์
2. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหาร
3. ผู้บริหารมีความสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ
4. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดี
5. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย
6. สถานศึกษามีการบริหารที่มีประสิทธิผลและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหาร

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. สถานศึกษามีหลักสูตร และเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานด้านครู ประกอบด้วยมาตรฐานที่ 22 และ 24 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ครูรู้เป้าหมายของการจัดการศึกษาและเป้าหมายของหลักสูตร
2. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

3. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น สอนตามแนวคิด สุนทรีย การเรียนการสอนในกลุ่มมือต่าง ๆ เป็นต้น ในวิชา ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)

4. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น สอนตามแนวคิด สุนทรีย การเรียนการสอนในกลุ่มมือต่าง ๆ เป็นต้น ในวิชา คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)

5. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น สอนตามแนวคิด สุนทรีย การเรียนการสอนในกลุ่มมือต่างๆ เป็นต้น ในวิชา วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)

6. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น สอนตามแนวคิด สุนทรีย การเรียนการสอนในกลุ่มมือต่างๆ เป็นต้น ในวิชา สังคมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)

7. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น สอนตามแนวคิด สุนทรีย การเรียนการสอนในกลุ่มมือต่างๆ เป็นต้น ในวิชา ภาษาอังกฤษ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)

8. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น สอนตามแนวคิด สุนทรีย การเรียนการสอนในกลุ่มมือต่างๆ เป็นต้น ในวิชา คอมพิวเตอร์ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)

9. ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง และอิงพัฒนาการของผู้เรียน มีการประเมินเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน

10. ครูนำผลการประเมินการเรียนการสอนมาปรับการเรียน และเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ครูที่จบปริญญาตรีขึ้นไป (78%)
2. ครูที่สอนตรงวิชาเอก/โท (90%)
3. ครูได้รับการอบรมในวิชาที่สอนไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมง/ปี (60%)
4. ครูที่ได้สอนตรงตามความถนัด (90%)

5. สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์นักเรียนต่อครู (19:1)
6. สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์ภาระงานสอน (26:1)
7. สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์ครูต่อห้องเรียน (1.6:1)
8. สถานศึกษามีครูเพียงพอตามเกณฑ์ กค. (ศธ 1305/466ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2545)(จำนวนครูมี 12 คน ควรมี 15 คน)

การศึกษาผลการประเมินภายนอก ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน 35 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านผู้บริหาร 5 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐาน ด้านครู 2 มาตรฐาน 18 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)

5. ข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) หรือ สมศ. ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธี การประเมินคุณภาพภายนอก และทำหน้าที่ประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ

ในการประเมินรอบแรก (พ.ศ. 2543 – 2548) นั้น สมศ. ใช้รูปแบบกัลยาณมิตรประเมินในการดำเนินการ โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สถานศึกษาในการดำเนินการประกันคุณภาพ ภายใน จัดทำรายงานประเมินตนเอง เพื่อให้พร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ. จะพิจารณาเพื่อยืนยันสถานภาพจริง ไม่ได้ตัดสินได้ตก ผ่าน ไม่ผ่านประเมินเป็นรายมาตรฐาน ซึ่งผลการประเมินจะบอกถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษานั้นๆ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา เนื่องด้วย สมศ. ประสงค์ที่จะให้เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติ และต้องการให้ทุกคนในประเทศเห็นว่า “การศึกษาเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของประชาชนทุกคนในประเทศ”

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเยาวชนในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง โดยจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาในระดับปฐมวัย การศึกษาในระดับ

ประถมศึกษา และการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ปีการศึกษา 2547 มีสถานศึกษาในสังกัด รวมทั้งสิ้น 391 โรงเรียน จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษารวม 391 คน

ภารกิจหลักที่สำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 คือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร และมีคุณภาพได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก โดยมีจุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรอบรู้ ทักษะความชำนาญ และจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องชี้นำในการดำรงชีวิต สามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีของชาติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีหลักสำคัญในการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การให้สังคม ชุมชน หรือท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ มีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา มีมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาอยู่เสมอ

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบแรกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ปี พ.ศ. 2545 – 2546 (2547 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) มีผลการประเมิน ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพนอกสถานศึกษา

ด้าน	มาตรฐานที่	ระดับคุณภาพ		
		ปรับปรุง (1)	พอใช้ (2)	ดี (3)

		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้เรียน	1	0	0	8	5.41	140	94.59
	4	8	5.41	110	74.32	30	20.27
	5	13	8.78	105	70.95	30	20.27
	6	3	2.03	79	53.38	66	44.59
	9	0	0	22	14.86	126	85.14
	10	0	0	3	2.03	145	97.97
	12	1	0.68	27	18.24	120	81.08
ผู้บริหาร	13	3	8.87	31	20.	114	79.61
สถานศึกษา	14	1	0.68	15	10.13	132	89.19
	18	1	0.68	46	31.08	101	68.24
	20	0	0	12	8.11	136	91.89
	25	1	0.68	45	30.40	102	68.92
	ครู	22	3	2.03	38	25.67	107
24		3	2.03	33	22.30	112	75.67

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ปีการศึกษา 2545-2546
จำนวน 148 โรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 จึงให้ความสำคัญกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ คือ ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ดังนั้นการประเมินคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ทั้งนี้จากการสำรวจโรงเรียนที่พร้อม และได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก ในปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 50 โรงเรียนในจำนวน 9 อำเภอ และเขต 2 จำนวน 98 โรงเรียนในจำนวน 7 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 148 โรงเรียน จากทั้งหมด 16 อำเภอ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเพื่อ

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ไพฑูรย์ เลียบวัน (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 148 แห่ง ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 148 คน ครูผู้สอน 296 คน รวมเป็น 444 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมิน คุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี โดยภาพรวม คือ การควบคุมการปฏิบัติงาน การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม การตัดสินใจ และการปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน

ศรายุทธ เจริญผล (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน ในอำเภอแก่งกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอแก่งกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี เขต 2 จำนวน 24 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 24 คน ครูหัวหน้างาน 115 คน รวม 139 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอแก่งกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเป็นผู้นำ ด้านการจูงใจอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารโรงเรียนใน อำเภอแก่งกระจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า การกำหนดเป้าหมาย คือ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการควบคุมการปฏิบัติงาน คือ การมอบหมายงานต้องมีการกระจายงาน

ให้ทุกคน การประเมินการปฏิบัติงานต้องใช้มาตรฐานเดียวกัน สร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงาน ส่วนการตัดสินใจนั้นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้อง

ไพศาล ภิรมย์ศรี (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สมุทรสาคร ที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนต่างกัน กลุ่มละ 30 โรงเรียน รวม 60 โรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนสูง ทั้งโดยภาพรวมและทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนต่ำพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางทั้ง โดยภาพรวม และทุกรายด้าน

2. พฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีมาตรฐานการเรียนการสอนสูง และต่ำมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ทั้งโดยภาพรวม และทุกรายด้าน

เตรียมชัย อุทัยวัฒน์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในเขตจังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โรงเรียนในเขตวัดที่ได้รับป้ายทอง จำนวน 34 โรงเรียนและที่ไม่ได้รับป้ายทอง จำนวน 34 โรงเรียน รวม 68 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ กลุ่มโรงเรียน กลุ่มวัดผลและกลุ่มกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 9 คน รวมมีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 612 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับป้ายทอง และไม่ได้รับป้ายทองอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เมื่อพิจารณาตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวม และเมื่อจำแนกตามรายด้าน

2. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับป้ายทอง และไม่ได้รับป้ายทองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีพฤติกรรมการบริหาร 4 ด้าน ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์มีความรับผิดชอบ การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม และการจัดหาทรัพยากร เมื่อพิจารณาตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในกลุ่มวัดห้าด้าน คือ การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม การจัดหาทรัพยากร ความรับผิดชอบต่อสังคม การแสดงออกด้านมนุษยสัมพันธ์ และศิลปะในการพูด และกลุ่มบ้านหนึ่งด้าน คือ การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์

3. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับป้ายทอง และไม่ได้รับป้ายทองตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน

จตุรงค์ ภูเย็น (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกัน กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 59 โรงเรียนและโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ 59 โรงเรียน รวม 118 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 472 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับปานกลางตามลำดับ

2. การปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปานกลางตามลำดับ

3. พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งโดยภาพรวมและเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบใหญ่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ

4. การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งโดยภาพรวม และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ

อู๋ต ตรีอุดม (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวราชบุรีธานี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนในปีการศึกษา 2547 จำนวน 224 โรงเรียนมีจำนวน 224 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปฏิบัติทั้ง 12 ด้าน ทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยมีระดับการปฏิบัติมากถึงปานกลาง คือ การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม

และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นและองค์กร และโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับการปฏิบัติปานกลางถึงมาก คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การแนะแนวการศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา และปฏิบัติระดับมากถึงปานกลาง คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และปฏิบัติระดับมากถึงปานกลางคือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การแนะแนวการศึกษา และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ส่วนการเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กขนาดใหญ่ส่วนมากมีการปฏิบัติที่เหมือนกัน โดยมีระดับการปฏิบัติมากถึงปานกลาง

วิวัฒน์ สุวรรณอภิชน (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 545 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานในระดับมาก เพียงข้อเดียว คือ การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง เรียงตามอันดับ ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. ความต้องการการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
4. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของปัญหาการบริหารงานวิชาการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในด้านการพัฒนา และ

ส่งเสริม การเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในส่วนของความต้องการ การบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน

สมชาย จินตพันธ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการปฏิบัติงานวิชาการ ในระดับมาก 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการมีรายการที่มีอันดับสูงสุดของแต่ละด้านเรียงตามลำดับดังกล่าวมีดังนี้คือ มีการจัด ให้ครูเข้าประชุมอบรมหรือสัมมนาเพื่อฝึกจัดทำกำหนดการสอน และแผนการสอนให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดคาบเวลาเรียน มีการประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจ และการยอมรับระหว่างครูผู้สอนและผู้นิเทศ มีการตรวจหลักฐานการวัดผลและประเมินผลการวัดผล และประเมินผล ประจำชั้นเรียนเป็นปัจจุบันส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมซึ่งห้องสมุดจัดขึ้น ส่งเสริมให้ครูและหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ เข้าร่วมอบรมด้านวิชาการ มีการปฏิบัติระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน และรายการที่มีอันดับสูงสุดคือ มีการประชุมวางแผนเพื่อดำเนินการจัดสร้าง บำรุงรักษาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

วีรัชย์ วรรณศรี (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 248 คน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีการจัดการควบคุม ติดตาม และพัฒนาการบริหารงานวิชาการทั้ง 7 งาน คือ งานหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ มีการจัดหาหรือจัดให้มีเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ให้เพียงพอ สำหรับศึกษาค้นคว้า โดยรับจากหน่วยงานต้นสังกัด งานการเรียนการสอน มีวิธีประเมินผลการเรียนการสอนของครู โดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน มีวิธีการใช้เอกสารประกอบหลักสูตรโดยใช้หนังสือเรียน งานวัดผล และประเมินผล มีวิธีดำเนินงานประเมินผลในโรงเรียน โดยให้ครูวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ งานห้องสมุด มีวิธีการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุด โดยจัดซื้อด้วยงบประมาณ งานนิเทศภายใน มีการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศ และงานประชุมอบรมทางวิชาการ

มีการจัดให้ประชุมอบรมทางวิชาการในโรงเรียนโดยให้ประชุมอบรมทางวิชาการร่วมกับสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนปัญหาการบริหารงาน วิชาการที่พบ คือ ขาดอัตรากำลังครู ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผล และ ประเมินผลตามสภาพจริง การนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ไม่สม่ำเสมอ และ โรงเรียนขาดงบประมาณในด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน เอกสารหลักสูตร หนังสือห้องสมุด และยังคงขาดงบประมาณในการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ

รัตนศักดิ์ มณีรัตน์ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นของผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี จำนวน 356 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการ บริหารงานวิชาการครบ 9 ด้าน คือ การวางแผนงานวิชาการ การจัดแผนการเรียน การจัดการ เรียนการสอน การจัดการเรียน การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม นักเรียน การวัดผล และประเมินผลการเรียนและการประเมินผลงานวิชาการ 2) ปัญหาในการ ปฏิบัติงานที่ ผู้บริหารส่วนใหญ่ประสบ คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนโครงการ ขาด บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอน วิชาชีพ ครูมีภาระในการสอนมากและต้องสอนหลาย วิชาและต่างระดับชั้นเรียน มีบางส่วนที่ไม่ได้กำหนดตัวบุคคลในการรับผิดชอบงาน ขาดบุคลากร ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ งบประมาณด้านการพัฒนาการเรียนการสอนมีจำกัด ขาดบุคลากรที่มี ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลและขาดการนำผลการประเมินผลงานวิชาการมา ใช้ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

จุไรรัตน์ เอิบกมล (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หัวหน้างานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 196 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้าน ผู้บริหารโรงเรียน ด้านครูผู้สอน ด้านการเงิน และด้านชุมชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปฏิบัติ บ่อยครั้งแต่ไม่ประจำ

3. ปัจจัยในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านผู้บริหาร โรงเรียน ด้านครูผู้สอน ด้านการเงิน และด้านชุมชนร่วมกันมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. ปัจจัยในการบริหารงานวิชาการที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการ โรงเรียน ประถมศึกษาได้มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน และปัจจัยด้านการเงิน

ประพันธ์ สุกโต (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ตามทัศนะของครู วิชาการ โรงเรียน พบว่า ตามทัศนะของครูวิชาการมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานด้าน หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในงานการเรียนการสอน งานนิเทศการศึกษาและงานสนับสนุน การสอนและงานวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับน่าพอใจอย่างยิ่งส่วนงานวัสดุประกอบ หลักสูตร และ สื่อการสอน งานห้องสมุด งานประชุมอบรมทางวิชาการ และงานวางแผนและ กำหนดวิธีดำเนินการอยู่ในระดับน่าพอใจ

สุเทพ สวัสดิ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียน 150 คน ครูดีเด่น 150 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีการจัดทำแผนงานวิชาการของโรงเรียนจัดส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร จัดทำ ครูเข้าสอนตามความถนัด ความสามารถ และจัดการสอนซ่อมเสริม จัดให้มีห้องบริการ สื่อสนับสนุน ผลิตสื่อการสอนใช้เอง ให้ครูร่วมกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล และจัดทำ ข้อทดสอบตามวิชาที่รับผิดชอบ ด้านห้องสมุดส่งเสริมให้จัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ จัดทำโครงการ นิเทศภายในประชุมครูก่อนเปิดภาคเรียน และให้ครูที่ไปประชุมถ่ายทอดไปยังครูอื่น ๆ ปัญหา การบริหารงานด้านวิชาการ ครูไม่เข้าใจหลักสูตร ขาดแคลนครูที่มีความชำนาญ ขาดเครื่องมือที่มี คุณภาพในการประเมินผล การนิเทศจัดไม่ได้อย่างสม่ำเสมอ และขาดงบประมาณในการจัดหา หนังสือเข้าห้องสมุดและจัดประชุมอบรม

วัฒนา มโนจิตร (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ กลุ่มประชากร ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 11 คน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 7 คน และครูผู้สอน จำนวน 166 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม

ผลการศึกษาปรากฏว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษามีการปฏิบัติใน ระดับมากทุกด้าน สำหรับปัญหาการบริหารงานพบว่า หลักสูตรที่ใช้ไม่เหมาะสม และสอดคล้อง กับสภาพท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และงบประมาณมีน้อยไม่เพียงพอต่อการนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

ทัศนีย์พล ตุมรสุนทร (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหาร จำนวน 127 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูปฏิบัติการสอน จำนวน 253 คน ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดมีการปฏิบัติงานวิชาการทั้ง 7 ด้าน ดังนี้ การปฏิบัติงานวิชาการระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ การเรียนการสอนและการวัดผล และประเมินผล ส่วนอีก 5 ด้าน ปฏิบัติระดับปานกลาง ได้แก่ หลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศภายในวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน การประชุมอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการ และห้องสมุด ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ครูผู้สอนไม่เข้าใจหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลง ครูส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่ทันสมัยขาดแคลนครูที่มีทักษะเฉพาะวิชา งบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอนมีจำกัด ครูผู้สอนไม่เข้าใจวิธีการวัดผล และประเมินผลโดยเฉพาะวัดผลน้อย ครูไม่ยอมรับการนิเทศในหน่วยงานเดียวกัน การจัดประชุมอบรม สัมมนาทางวิชาการมีน้อยไม่ทั่วถึง

ชาติชาย พิมพิไสย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

1. การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา

2. ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับความสำคัญ 3 อันดับ คือ รายการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีสอดคล้องกับสภาพโรงเรียน มีเป้าหมายชัดเจน เน้นคุณภาพนักเรียน ใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหาร ให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำมาตรฐาน ภารกิจของหน่วยงาน การจัดการศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

3. ด้านการตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับความสำคัญ 3 อันดับ ได้แก่ ประสานความร่วมมือกับกรรมการโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่นเพื่อพัฒนาโรงเรียน แสวงหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นรายการ ให้ผู้ปกครอง ครู ชุมชน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมิน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

4. ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับความสำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ การสนับสนุนให้ครู ผู้เกี่ยวข้องเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา พร้อมรับการประเมิน การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นคุณภาพนักเรียน ชั้นประถมศึกษา และจัดทำระบบเอกสาร และควบคุมเอกสารให้เป็นระบบ เพื่อรองรับการประเมิน ยกเว้น การประสานงานกับองค์การภายนอก เพื่อรับการประเมิน และการประสาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเตรียมรับการประเมินมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

ปัญญา ประเสริฐศรี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการประเมินคุณภาพ ภายนอกกรอบแรกตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหาร โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้บริหาร จำนวน 164 คน พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความพร้อมในการประเมินคุณภาพรอบแรกอยู่ในระดับ มาก
2. เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปร ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของ โรงเรียนจะเห็นว่าตำแหน่งที่แตกต่างกันมีความพร้อม ไม่แตกต่างกัน วุฒิการศึกษาแตกต่างกันย่อม มีความพร้อมต่างกัน

ปัจฉิมา ปรีชาวัฒน์ชัย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตบึงกุ่ม สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้บริหาร และครูได้แสดงความคิดเห็นว่า โรงเรียนได้จัดการบริหารวิชาการใน ระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับ คือ ด้านการจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านเทคนิควิธี การสอนและห้องปฏิบัติการ และสื่อการเรียนการสอน
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้บริหารและครู ทั้งรวมทุกด้านและรายข้อแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัลลภ สุขประเสริฐ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับผลการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานด้านผู้เรียนของ สถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และ

เมื่อพิจารณาเป็นรายงาน พบว่า งานที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับ คือ งานด้านหลักสูตร งานด้านการประเมินผู้เรียน และงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ยกเว้นงานด้านกระบวนการเรียนรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาตรฐานด้านผู้เรียน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ซึ่งประเมินโดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) โดยภาพรวมแต่ละมาตรฐานอยู่ในระดับดี ยกเว้นมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้

ธนัชชัย อยู่มัน (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในของ ผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 99 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งภาพรวมและแต่ละขั้นตอนการนิเทศภายในอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน โดยมีการปฏิบัติขั้นตอนการสร้างเสริมกำลังในการนิเทศ อยู่ระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียนส่วนใหญ่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียนอยู่ในระดับดี ได้แก่ มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและทักษะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามลำดับ

3. กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อาทิตย์ เอี่ยมศรี (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 288 คน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวม 576 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะทางการบริหาร

ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความเป็นประชาธิปไตย และด้านมนุษยสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชน ด้านอื่นๆ คือ วิทยาลัยและความคิดสร้างสรรค์ การอุทิศตนและเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานความเป็นผู้นำทางวิชาการ และความรู้ความสามารถทางการบริหารและภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการรายด้าน และในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) คุณลักษณะทางการบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการชุดปัจจัย ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการได้ดีที่สุด มี 3 ปัจจัย ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำทางวิชาการ มนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน วิทยาลัย และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 80.2

กมล โพธิ์ทอง (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุทุมพร จำนวน 48 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุทุมพร โรงเรียนละ 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 192 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั้งโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
3. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูประถมศึกษาทั้งโดยรวม และรายด้าน

สายทิพย์ ระดมกิจ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนคาทอลิก ในเขตสังฆทานมณฑลราชบุรีตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน จำนวน 1332 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ได้ตัวอย่าง ผู้บริหารจำนวน 36 คน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการจำนวน 36 คน ครูผู้สอน จำนวน 291 คน ผลการวิจัยพบว่า ตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและครูผู้สอนการบริหารงานวิชาการมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) คุณภาพการศึกษาได้ผลในระดับสูง ($\bar{X} = 3.71$) การบริหารงานวิชาการ และคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนคาทอลิก ในเขตสังฆทานราชบุรีมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r = .8314$) ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ใน ระดับสูง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ($r = .8168$) ด้านการบริหารงาน

บุคลากร ($r = .7520$) ด้านปรัชญาและนโยบายของโรงเรียน ($r = .7371$) ด้านประสิทธิผลของโรงเรียน ($r = .7135$) และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับกลาง 4 ด้าน ได้แก่ งานกิจการนักเรียน ($r = .6857$) การบริหารงาน อาคารสถานที่ ($r = .6685$) การบริหารงานธุรการ-การเงิน ($r = .6472$) การบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน ($r = .4222$)

บุญทิพย์ สุริยวงศ์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 ของโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนนำร่องของโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการใช้มาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 242 คน จาก 18 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศและการพัฒนา และด้านสื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ

2. มาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านระบบคุณภาพ ด้านการบันทึกควบคุมคุณภาพ ด้านการทบทวนข้อตกลงเบื้องต้น ด้านการแสดงผล การทดสอบ ด้านความรับผิดชอบด้านการบริหาร ด้านการเคลื่อนย้าย การเก็บ การบรรจุ การรักษา และการส่งมอบงาน ด้านการติดตามคุณภาพภายใน ด้านการควบคุมผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด ด้านการควบคุมที่ส่งมอบโดยลูกค้า ด้านการควบคุมเอกสารและข้อมูล ด้านการควบคุมกระบวนการ ด้านการตรวจสอบและการทดสอบ ด้านการบ่งชี้และการสอบกลับ ด้านการแก้ไขและการป้องกัน ด้านการจัดซื้อ ด้านการฝึกอบรม ด้านการบริการ ด้านเทคนิคการใช้สถิติ และด้านการควบคุมเครื่องมือตรวจสอบและเครื่องมือทดสอบตามลำดับ

3. การบริหารงานวิชาการกับมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ($r = .8023$) และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านนิเทศและพัฒนา ($r = .7433$) ด้านการวัดและประเมินผล ($r = .7387$) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($r = .7384$) และมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ($r = .6835$) ด้านสื่อการเรียนการสอน ($r = .6221$) และด้านแผนปฏิบัติการด้านวิชาการ ($r = .5636$) ตามลำดับ

4. จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานแผนงานและหัวหน้าหมวดวิชา พบว่า การบริหารงานวิชาการและมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 โรงเรียนมีการปฏิบัติงานในด้านต่างๆครอบคลุมทุกด้าน ส่วนการนำมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002

มาใช้ในโรงเรียนให้ได้ประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำและให้การสนับสนุนบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบงานของมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 และให้ความร่วมมือ ผลดีจากการบริหารงานวิชาการตามมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 คือ การดำเนินงานเป็นระบบตลอดเวลาและต่อเนื่อง มีการจัดระบบเอกสารเกี่ยวกับงานต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบ มีการตรวจสอบตลอดระยะเวลาการดำเนินงานและเพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง และพัฒนางานตามวัตถุประสงค์ หรือตามข้อตกลงที่กำหนดไว้

กมลชนก ศรีทธา (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางพฤติกรรมกรรมการบริหาร และผลการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก จำนวน 370 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า

1. บทบาททางพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารปรากฏ ดังนี้
 - 1.1 พฤติกรรมเกี่ยวกับสถานบันอยู่ในระดับปานกลางทุกขนาดโรงเรียน เมื่อแยกจังหวัด จังหวัดระยอง อยู่ในระดับมาก
 - 1.2 พฤติกรรมเกี่ยวกับบุคคล โรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในระดับมาก
 - 1.3 พฤติกรรมผสมผสาน อยู่ในระดับปานกลางทุกขนาด
2. ผลการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผลการบริหารงานวิชาการ และผลการบริหารกิจการนักเรียน ผลการบริหารอาคารสถานที่ ส่วนผลการบริหารงานด้านอื่นอยู่ในระดับปานกลาง
3. บทบาททางพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$)

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ลู (Liu. 1985 : Abstract) ได้ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมกรรมการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จกับผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จระดับปานกลางหรือไม่ประสบผลสำเร็จ การศึกษาจะใช้เครื่องมือวัด คุณภาพในโรงเรียน (Perceptions of school quality Inventory [PSQI]) กับแบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ (Instructional Behavior Questionnaire [ILBQ]) ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมผู้นำ ทางวิชาการของ

ผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์สูงกับความสำเร็จของโรงเรียน ส่วนขนาดของโรงเรียน ประสิทธิภาพงานของผู้บริหารและจำนวนผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ไม่พบว่ามีส่วนสัมพันธ์กับ ความสำเร็จของโรงเรียนและให้ข้อเสนอแนะในวรรณคดีของการวิจัยว่าควรมีการวิจัยถึงบทบาท หน้าทีของการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในโอกาสต่อไป

มินูดีน (Minudin. 1987 : Abstract) ศึกษาบทบาททางวิชาการของผู้บริหารในรัฐชามาร์ มาเลเซีย ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีหน้าที่หลักคือ การประเมินโครงการของโรงเรียน สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ กำหนดเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจน ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่นๆทั้งหมดของโรงเรียน และการสอนในระดับชั้น มีความรู้ความ เข้าใจกฎข้อบังคับในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

เซลิม (Selim. 2001 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ และโรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพ พบว่า รูปแบบของภาวะผู้นำวิชาการมีความซับซ้อน และหลากหลายแต่สามารถรับรู้ ในระดับบุคคล โดยผลลัพธ์ดังกล่าวโรงเรียนควรมีทีมผู้นำทางวิชาการที่มีเอกลักษณ์ และระบบ สามารถจำแนกได้โดยการอธิบายความสัมพันธ์ภายในระหว่างบทบาทกับการปฏิบัติงานของครูแต่ละ บุคคล

เบอร์รี่ (Berry. 1987 : Abstract) ทำการศึกษาโดยออกแบบเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างผู้นำทางวิชาการที่อยู่ในตำแหน่ง และคุณภาพของโปรแกรมการฝึกอบรม ในโรงเรียน ประถมศึกษา คุณภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมที่ใช้อยู่กับผู้นำทางวิชาการ 41 โรงเรียน ที่ได้รับ คัดเลือกในรัฐเท็กซัส การเก็บข้อมูลเก็บจากผู้บริหาร ศึกษาพิเศษ และครู ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำทางวิชาการที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับโปรแกรมการฝึกอบรม ผู้นำ ในกลุ่มอื่น ๆ พบว่า มีผลกระทบต่อไปโปรแกรมการฝึกอบรมบ้าง

แมคซิลเวิน (Mcilvain. 1986 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้ผลงานวิจัย ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จกับการสอนที่ประสบผลสำเร็จ ที่มีต่อผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (วัดโดยใช้ Kansas minimum competency test) กลุ่ม ตัวอย่างที่ศึกษาเป็นผู้บริหารโรงเรียนในชนบท จำนวน 10 โรงเรียน และครูปฏิบัติงานอยู่ใน โรงเรียนเดียวกับผู้บริหารโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน (Instructional management rating scales survey) สถิติที่ใช้ t-test ทดสอบความ คิดเห็นต่อการบริหารงานทั้ง 11 ด้านของผู้บริหารโรงเรียนแต่ละคน และโดยรวม (ทดสอบก่อน – หลัง ดำเนินกิจกรรม) ผลการวิจัย พบว่า ไม่พบความแตกต่างในพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร โรงเรียน และไม่พบความแตกต่างในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเช่นกัน

7. สรุปแนวคิดและหลักการที่นำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่ศึกษามาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาซึ่งมาตรฐาน และคุณภาพของโรงเรียนจะพิจารณาได้จากคุณภาพของนักเรียนก็คืองานวิชาการนั่นเอง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การประเมินผู้เรียน การใช้สื่อเทคโนโลยีและการนิเทศการศึกษา และงานวิชาการยังถือว่าเป็นนโยบายหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารและคณะครูที่จะนำไปสู่การประเมินคุณภาพภายนอกการศึกษา ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านผู้บริหาร และมาตรฐานด้านครูของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 โดยการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้แนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32-33) ; จันทรานี สงวนนาม (2545 : 145) ; ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3-4) ; อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 82) ; กมล ศิริบรรณ (2539 : 5) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4-9) ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านผู้บริหารสถานศึกษา และมาตรฐานด้านครู ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)